

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. VIII. Corollaria præcedentis doctrinæ,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

tra nostram sententiam fieri possent, patebit ex dicendis §. sequenti.

§. VIII.

Corollaria precedentis doctrine.

- 70.** **E**X dictis colliges primò, Angelum non esse propriè in loco, sed tantum metaphoricè. Nam ut aliquid sit in loco propriè, non sufficit quòd habeat realem præsentiam suæ substantiæ ad locum (hanc enim habet Deus in omnibus locis, & anima rationalis in corpore, & corpus Christi in Eucharistia; & tamen non sunt in illis ut in loco propriè dicto) sed insuper requiritur, quòd à loco circumscribatur & mensuretur; unde ait S. Thomas in 4. dist. 10. quæst. 1. art. 3. quæstiunc. 1. *Nihil per se & propriè loquendo est in loco, ut in loco, nisi quod loco circumscribitur. Et in 1. dist. 37. quæst. 3. art. 1. ad 1. Locus (inquit) est nomen mensuræ, unde esse in loco propriè, significatur ut esse in mensura. Sed Angelus in loco corporeo ratione operationis existens, ab eo non circumscribitur, nec mensuratur, ut patet; imò potius illum effectivè continet & mensurat, ut supra ex eodem S. Doctore ostendimus: Ergo licet ratione operationis virtualiter transeantis, sit intimè & substantialiter præsens loco corporeo, non est tamen in eo propriè tanquam in loco, sed impropriè tantum & metaphoricè.*
- 71.** Confirmatur: Angelus dicitur esse in loco, ex eo quod illum tangit: Sed illum non tangit contactu proprio, sed metaphoricò, ut patet ex supra dictis: Ergo non est in loco propriè, sed tantum metaphoricè, in quantum scilicet habet aliquid simile rei locali, nempe ut determinetur ad hunc locum potius, quam ad illum, ut ait S. Thomas loco ultimo citato, & infra magis declarabimus. Ex quo inferes, &
- 72.** Colliges secundò, ubi angelicum non esse proprium & prædicamentale, sed metaphoricum. Ubi enim consequitur ad locum, ejusque naturam sapit: Ergo si Angeli non sint in loco propriè, sed metaphoricè, non habent ubi proprium & prædicamentale, sed metaphoricum tantum & impropriè dictum.
- 73.** Confirmatur: Ubi prædicamentale, ex Gilberto Porretano, est circumscriptio corporis à circumscriptioe loci proveniens: Sed Angeli non circumscribuntur à loco: Ergo non habent ubi prædicamentale, sed tantum metaphoricum. Unde ait S. Thomas, vel author opusculi 42. tract. de prædicamentis cap. 1. de prædicamento ubi, de Angelis loquens: *De talibus non potest propriè dici esse in ubi: nam ea que sunt in ubi continentur in loco; sed hujusmodi magis continentur locum, quam continentur à loco; non ergo propriè sunt in ubi.*
- 74.** Confirmatur ampliùs: Illud solum pertinet ad prædicamentum ubi, quod facit per se primò suum subjectum præsens præsentia loci, non autem quod dat per se primò aliud genus præsentia, puta agentis ad passum, formæ ad materiam, vestis ad vestitum, quamvis secundariò & ex consequenti faciat etiam præsens loco: At ubi angelicum non causat per se primò præsentiam loci, sed tantum ex consequenti; primariò enim & directè facit præsentiam agentis ad passum: Ergo ubi angelicum non pertinet ad prædicamentum ubi. Major constat, quia effectus formalis ubi prædicamentalis est facere rem præsentem loco: Ergo hoc ipsi convenit per se primò. Unde etiam præsentia & conjunctio animæ ad corpus, non est ubi prædicamentale, licet nequeat informare nisi in alicui loco; & præsentia vestis ad rem vestitam, licet sine loco esse non possit, quia tamen per se primò non constituit rem in loco seu ubicatam, sed indutam, non ponitur in prædicamento ubi, minor etiam probatur: quia præsentia resultat aut quasi resultans ex contactu agentis ad passum, vel patientis ad agens, est directè & per se primò præsentia agentis ad passum, vel e contra; ex consequenti verò, quia tale passum vel agens est in loco, habet quod sit præsentia ad locum. Similiter præsentia quæ resultat ex actione animæ ad corpus, primariò & directè est præsentia informantis, secundariò vero ex consequenti, præsentia ubicalis: non quod tales præsentia secundariæ, sint verè & propriè præsentia locales, & ubicales (jam enim quælibet earum poneretur in duobus prædicamentis) sed quia aliquam habent cum præsentia locali & cum ubi prædicamentali, similitudinem, & analogiam, sequenti corollario exponendam.
- Dices: Ratio substantiæ est univocè communis substantiæ spirituali & corporeæ: Ergo ubi erit etiam commune univocè ubi circumscriptivo seu corporeo, & definitivo seu spirituali; subindeque utrumque in prædicamento ubi ponetur: maxime quia non est assignabile aliud prædicamentum, in quo directè possit locari ubi angelicum.
- Respondet concessio Antecedente, negando Consequentiam & paritatem: quia ut aliquid pertineat directè ad prædicamentum substantiæ, sufficit quod componatur ex genere & differentia; hoc vero competit substantiæ spirituali: ut autem aliquid directè ponatur in prædicamento ubi, oportet quod resultet ex circumscriptioe loci corporei (ut patet ex definitione seu descriptione ubi, à Gilberto tradita, & à Philosophis communiter recepta) & quod per se primò & directè faciat præsentiam in loco: hæc autem non conveniunt ubi angelico, ut patet ex dictis.
- Ad illud quod additur dicendum est, quod cum præsentia Angeli ad locum, nihil aliud sit quam ejus operatio, formaliter immanens, & virtualiter transiens, secundum quod existit Angeli immediatè immediatione suppositi, & dicitur ordinem transcendentalem ad locum, ut sequenti corollario declarabimus; ad illud prædicamentum directè pertinet, ad quod spectant actiones formaliter immanentes: illæ autem in prædicamento qualitatris ponuntur, ut docent nostri Thomistæ in Philosophia: Ergo & ubi angelicum.
- Colliges tertio, ubi angelicum non distinguitur realiter formaliter ab ipsa operatione Angeli seu contactu virtutis angelicæ ad locum, sed est se ejusmodi operationem, secundum quod ab ipso Angelo immediatè immediatione tam supposito quam virtutis procedit, dicitur ordinem aut quasi ordinem transcendentalem ad locum.
- Patet hoc corollarium ex precedentibus: cum enim ubi angelicum non sit prædicamentale, sed metaphoricum; nihil aliud esse potest quam ipsa operatio Angeli, ut habet aliquam similitudinem & analogiam cum ubi corporeo, consistentem in eo quod sicut ubi corporeum & prædicamentale ponit corpus realiter præsens & unitum loco, ac limitat ipsum ad hoc ut sit ita præsens uni loco, ut non sit in alio; ita similiter operatio Angeli in loco

cum, considerata secundum respectum quæ dicitur ad illum, ponit substantiam Angeli præsentem & unitam tali loco, illamque limitat ad hoc ut ita præsens loco adæquato, ut non sit alibi.

Confirmatur: Quod anima rationalis facit informando corpus, id præstat angelus agendo circa corpus, quia ipse est forma activa, non informativa: Sed ex eo quod anima rationalis informat corpus, non acquirit aliquod ubi distinctum ab ipsa informatione; quia ipsa informatio secundario facit eam esse in loco: Ergo ex eo quod Angelus operatur in corpus, non acquirit aliquod ubi ab operatione distinctum; sed ipsa operatio virtualiter transiens, ut ponit angelus substantiam præsentem & unitam loco, & dicit ordinem transcendentem ad illum, est ipsi immer ubi angelicum.

Ex quo intelliges, quod sicut relationes in Divinis ratione suæ eminentiæ & perfectionis tria diversa munia præstant: constitunt enim personarum divinas personaliter seu incommunicabiliter substantiales, notionaliter operantes, & inter se relatas, seu relative oppositas; unde eminenti quodam modo habent rationem substantiæ, seu formæ hypostaticæ, rationem originis tam activæ quam passivæ, & rationem relationis, seu puti respectus ad terminum. Ita ut prius secundum rationem primum munus illis conveniat, deinde secundum, postea tertium, ut Tractatu præcedenti fuisse ostendimus. Ita pariter operatio Angeli virtualiter transiens, tria ratione suæ perfectionis & excellentiæ præstat; conjungit enim agens subjecto seu passivo, in eo effectum producit, & Angelum ubicatum seu loco præsentem reddit: unde tria munia in adæquata habet, scilicet rationem applicationis ad locum, rationem operationis in loco, seu productionis effectus in illo, & rationem ubicationis, seu præsentiam in loco. Primum munus prius illi convenit, nam prius in genere causæ materialis est, agens conjungi subjecto per operationem, quam in eo producere effectum, ut §. 4. exposuimus: deinde secundum, quia in genere causæ efficientis prius est Angelum operationem in loco causare, quam in eo ubi seu præsentiam acquirere: postea tertium, quia ubiatio seu præsentia Angeli, cum sit præsentia agentis ad passivum, operationem virtualiter transeuntem, ut est productio effectus ad extra, tanquam fundamentum proximum, seu rationem à priori, & causam virtuales supponit; eo fere modo quo in Divinis relatione secundum rationem ad, & ut est purus respectus ad terminum seu correlativum; scilicet ut habet rationem originis, tanquam rationem fundandi supponit.

Ex his etiam intelliges, quod licet in corpore locato quatuor reperiantur, hoc ipso quod in loco constituitur; nempe substantia corporea, quæ ponitur in loco; quantitas dimensiva, quæ est ratio locandi; ubicatio seu præsentia localis, quæ est aliquis modus ad prædicamentum ubi pertinens; & denique relatio prædicamentalis mensurati ad mensuram, quæ resultat ex eo quod corpus locatum à loco mensuratur & circumscriptur in Angelo tamen non reperitur nisi tria; scilicet ejus substantia, quæ præsens & indistans à loco corporeo constituitur; contactus virtutis, seu operatio virtualiter transiens, quæ metaphoricè habet rationem ubicationis & præsentiam; & relatio prædicamentalis, non mensurati ad mensuram, sed potius agentis ad pas-

sum, & causæ ad effectum; quæ quia est relatio agentis per virtutem intrinsecam, & non diffusam, est etiam metaphoricè relatio indistantiæ, quia habet cum ea similitudinem.

Contra hoc corollarium duo possunt argumenta fieri. Primum est: Angelus verè movetur de loco in locum: Ergo cum quilibet motus debeat habere terminum intrinsecum subjecto quod movetur, in Angelo debet admitti aliquod ubi intrinsecum, ejus substantiæ superadditum, & ab ejus operatione distinctum, quod per motum ejus localem producatur seu acquiratur, & per quod formaliter præsens loco denominetur.

Secundum potest sic proponi: Quæ virtualiter distinguuntur in Deo, differunt realiter in creaturis: Sed immensitas, quæ est veluti ubi Dei, virtualiter distinguitur ab ejus omnipotentia; cum hæc duæ perfectiones diversa attributa in Deo constituant: Ergo ubi angelicum realiter distinguitur ab ipsa operatione Angeli, seu contactu virtutis angelicæ ad locum.

Hæc tamen levia sunt & magis sententiæ nostram confirmant, quàm infirmant. Licet enim omnis motus proprie dictus, qui est actus imperfecti, & in actione formaliter transeunte consistit, aliquem terminum intrinsecum debeat in subjecto quod movetur producere; secus tamen motus improprius & metaphoricus, in operatione formaliter immanente, & virtualiter tantum transeunte consistens, qualis est motus angelicus: quia licet iste per se ordinetur ad producendum aliquem terminum ad extra, non tamen ad producendum terminum in ipso mobili recipiendum; cum hoc sit proprium actionis formaliter transeuntis, & motus physici, qui est actus imperfecti, ut docent nostri Thomistæ in Physica. Ex quo desumi potest argumentum ad hominem, contra Joannem à S. Thoma, qui existimat ubi angelicum esse aliquem modum ab operatione Angeli realiter distinctum, & ad prædicamentum ubi reductivè saltè pertinetem; & tamen cum aliis Thomistis docet motum localem Angelorum esse operationem formaliter immanentem, & virtualiter tantum transeuntem. Hæc enim non posse inter se coherere, vel ex eo convincitur, quod omnis motus localis, habens pro termino aliquod ubi realiter à se distinctum, sit motus physicus, seu actus imperfecti; eo enim ipso ita actuatur & perficit mobile, ut ipsum promoveat per se ad ulteriorem terminum recipiendum: actio autem formaliter immanens, & virtualiter tantum transiens, non est actus imperfecti; quia licet per se ordinetur ad producendum aliquem terminum ad extra, scilicet effectum, non tamen ad producendum terminum in ipso mobili recipiendum; hoc enim est proprium motus physici, & actionis formaliter transeuntis: Ergo si motus localis Angeli sit operatio formaliter immanens, & solum virtualiter transiens, non producit in Angelo aliquod ubi, ab ipso realiter distinctum; aliàs talis operatio esset actus imperfecti.

Ad aliud argumentum in primis dico, Majorem non esse universaliter veram: nam ratio entis, veri, & boni, distinguuntur virtualiter in Deo, & tamen non differunt realiter in creaturis. Item juxta adversariorum principia, essentia & existentia, natura & essentia in Deo gaudent virtuali discrimine; & tamen illi docent ea realiter identificari in creaturis.

Respon-

24. Respondeo secundò, datà Majori, negando Minorem: nam ut docent Salmanticenses hęc, probabiliter dici potest, immensitatem & omnipotentiam non esse attributa virtualiter & ex æquo distincta, sed duas rationes inadæquatas unius & ejusdem attributi, secundùm nostrum modum concipiendi distinctas; eo modo quo de scientia & omnipotentia communiter docent nostri Thomistæ in Tractatu de scientia Dei.

25. Colliges quartò, Angelum per se & ratione sui non habere situm, propinquitatem, aut distantiam, sed solum per accidens & ratione loci corporei, in quo per operationem virtualiter transeuntem existit. Ita Cajetanus hęc s. *Sed advertendum, ubi ait: Angelus est per accidens distans aut propinquus loco alicui, secundùm corpus in quo est; ita quòd distantia non redundat in ipsum Angelum, sed predicatur de ipso, ratione corporis in quo est; & sic est propinquus loco propinquo illi corpori, distans à distante.* Ratio hujus est: quia cum propinquitas & distantia localis importent quoddam genus comparationis inter extrema ut sunt in loco, non possunt intelligi inter aliqua, nisi illa sint in loco, ut locus est: Sed recte D. Thoma in 1. dist. 37 quest. 3. art. 1. ad 2. *Esse in loco, ut in loco, non convenit Angelo, nisi per accidens, in quantum scilicet corpus assumptum, vel corpus cui per operationem applicatur, in loco est: Ergo situs, distantia, & propinquitas localis, illi non competunt, nisi per accidens, & ratione corporis in quo est.*

26. Ex quo intelliges, quòd si Deus mundum corporeum destrueret, vel si Angelos ante mundi corporei machinam condidisset (ut plures ex Patribus Græcis factum existimant) Angeli non essent inter se propinqui, vel distantes positivè, sed negativè tantùm, propinquitate saltèm aut distantia physicà: hæc enim (ut ostendimus) convenit Angelis solum per accidens, & ratione corporum quæ tangunt, vel spatii in quo remanent. Dixi autem, *propinquitate aut distantia physicà*: quia tunc posset unus Angelus agere in alium, actione morali, eum illuminando, aut illi imperando; & ratione hujus illuminationis, vel imperij, moralem quandam præsentiam & propinquitatem erga illum habere.

27. Dices: Angeli ante vel extra mundum corporeum producti, haberent eandem naturam, eademque facultates quas nunc habent, ac pròinde posset se movere localiter; non enim essent stupidi, fixi, & immobiles sicut rupes: Ergo possent acquirere situm, per quem aliqui essent aliis propinqui, alii verò ab aliis distantes.

Confirmatur: Propinquitas & distantia æquè contradictoriè opponuntur, ac curvitas & rectitudo, & similia: quemadmodum ergo non potest dari linea, quæ non sit recta, aut curva; ita non possunt esse duæ substantiæ inter se nec distantes nec propinquæ.

Confirmatur amplius: Destructa corporei mundi machinà, adhuc Angeli manerent præsentès & indistantes à Deo: Ergo & inter se.

28. Ad objectionem respondeo, quòd licet in illa hypothesi Angeli haberent in actu primo facultatem loco motivam, illà tamen per accidens, defectu loci, qui nullus tunc existeret, non posset in actum reducere. Sicut si omnia destruerentur corpora, & solæ animæ rationales à Deo crearentur, illæ quidem haberent vim informativam, per accidens tamen, defectu corporum, actu informantes esse non possent. Et similiter, si

A Deus totam panis substantiam annihilaret; Saccerdos ratione characteris haberet in actu primum potentiam consecrandi corpus Christi; tamen illam non posset in actum reducere. Denique si Deus omnia corpora quæ sunt in mundo, tantùm excepto, destrueret, illud nec posset moveri localiter, nec acquirere novum ubi, vel propinquitatem, aut distantiam; quia hæc necessitudo supponunt alia corpora simul existentia.

Ad primam confirmationem dicendum est, quòd licet propinquitas aut distantia inter se contrariè opponantur; quia tamen sunt proprietates respectivæ, & important quoddam genus comparationis inter extrema ut sunt in loco, nulla potest, destructo omni loco corporeo, dari positiva distantia aut propinquitas, sed negativa tantùm. Sicut quia æqualitas & inæqualitas sunt proprietates respectivæ quantitatibus (cum enim quantitas dicitur æqualis per ordinem ad alteram cui commensuratur, & inæqualis per ordinem ad aliam quam excedit, vel à qua exceditur) si daretur una tantum quantitas, illa neque esset æqualis, neque inæqualis, sed utroque abstraheret. Unde, concessio Antecedente, neganda est Consequentia & paritas: curvitas enim & rectitudo non sunt proprietates respectivæ, sicut propinquitas & distantia.

Ad secundam confirmationem nego similitudinem Consequentiam & paritatem: quia Deus est præfens & indistantis à creaturis per operationem virtualiter transeuntem, quæ producit & conservat esse in omnibus rebus, ut in Tractatu de Attributis, agendo de immensitate Dei, fuisse ostendimus: unde licet mundi corporei machinam destrueret, esset tamen intimè præfens & indistantis ab Angelis; quia in illis continuè creatione & conservatione esse produceret & conservaret. At verò præsentia Angelorum ad corpora, non sic fundatur in actione creativa (quæ nulli creaturæ potest cõperere) sed in actione ductiva, atque adeò supponit subiectum corporeum in quod agat, & ex quo formam educat: subindeque destructis omnibus corporibus nulla potest in Angelis dari vel concipi positiva propinquitas aut distantia, sed tantùm negativè.

Ex quo Colliges quintò, Angelos nec actu nec potentia esse in spatiis imaginariis, aut supra cælos: quia scilicet ibi nullam actionem transeuntem possunt elicere; cum nullum sit corpus quod moveant localiter, aut ex quo formam substantialem vel accidentalem educant.

Dices: Beati in corporibus suis gloriosis possunt efferre se supra cælos; ut certum est de Christo Domino, qui in corpore suo glorioso eminet supra omnem cælorum altitudinem: Ergo & Angeli. Consequentia videtur manifesta: quòd quidem agilitas corporum Beatorum est tantùm quædam imitatio agilitatis Angelorum.

Sed nego Consequentiam, & paritatem: corpora enim gloriosa secum deferunt quantitatem & extensionem localem, ratione cuius non solum spatium reale, sed etiam imaginarium replere possunt: sicut autem Angeli, cum sint omnino spirituales & incorporei, nec sunt in loco nisi per accidens, & ratione corporum quæ assumunt, vel circa quæ operantur, ut supra ex D. Thoma ostensum est.

Instabis: Licet Deus sit spiritus purissimus, & omnis corporis expertus, est tamen supra cælos, &

extra mundum, seu in spatiis imaginariis; cum
ratione immensitatis omnia spatia possibilis &
imaginabilia repleat: Ergo quod Angelus sit
incorporeus, non impedit quin supra caelos, &
in spatiis imaginariis possit existere, ibique per
motum localem ferri.

Respondeo Deum ratione immensitatis esse
supra caelos, & extra mundum, aut in spatiis i-
maginariis, negativè, vel in potentia; quatenus
eius virtus & substantia non comprehenditur
nec limitatur à locis, sed potest novos mundos
supra caelos creare; ibi tamen actu & positivè
non existit, cum ibi nihil actu operetur, ut tract.
1. agendo de attributo immensitatis, ostendimus
& aperte colligitur ex D. Thoma in 1. dist. 37.
quæst. 2. art. 3. in argumento *sed contra*, ubi sic
ait: *In quocunque est aliquid, illud oportet esse, quia
in nihilo nihil omnino est*: & ex D. Bonaventura
ibidem puncto 2. art. 1. quæst. 2. assente, *stul-
tiam est dicere, Deum esse in eo quod nihil est*.

Urgebis: Si Deus sit in potentia supra caelos,
& in spatiis imaginariis, etiam Angelus poterit
ibi præsens illis spatiis, si non actu, saltem in
potentia.

Sed negatur consequentia, & paritas: quia
quantum ad hoc inter Deum & Angelum nota-
bile reperitur discrimen. Cum enim virtus divi-
na versetur circanihil, tanquam circa propriū
subiectum, & ex eo creaturas possit educere,
potest dici esse per potentiam in spatiis imagi-
nariis, quia in illis potest operari, & novos mun-
dos producere: Angelus vero non potest dici
esse per potentiam in illis: quia ille non opera-
tur per virtutem creativam, sed per eductivam;
nec facit, sed præsupponit subiectum in quo ope-
ratur: unde cum in spatiis imaginariis nihil sit
circa quod possit operari, non potest dici ibi esse
etiam per potentiam. Si tamen Deus supra cæ-
los aliquod corpus crearet, tunc posset Angelus
per motum localem illuc se transferre, ibique
tanquam in loco existeret: quia tunc posset cor-
pus illud movere localiter, aut aliam actionem
transfuerentem circa illud habere.

Colliges sextò, quòd licet corpus possit lo-
caliter moveri in vacuo, non tamen Angelus:
quia ut aliquid moveatur localiter, requiritur
alterum è duobus, vel quòd supponat spatium
reale quod suo modo repleat & occupet; vel
quòd illud secum deferat: corpus autem, ut po-
tè extensum, secum defert spatium reale, non
vero Angelus, cum sit spiritualis & incorporeus;
nec tale spatium in vacuo supponit: Ergo corpus
possit localiter moveri in vacuo, non tamen
Angelus, saltem loquendo de motu continuo;
tam motu discreto non transeundo per mediū,
possit Angelus applicari corpori existenti in
vacuo, moveri ad corpus distans, ut patebit ex
dicendis disputatione sequenti.

Colliges septimò, unum Angelum non posse
esse in essentia alterius, nec in essentia animæ ra-
tionalis, tanquam in loco: quia nullus spiritus
creatus potest illabi & applicari menti alterius,
aut intra terminos substantiæ vel essentia eius
operari. Nam ut ait D. Thomas in 2. dist. 8. quæ-
st. 1. art. 5. ad 3. *In essentiam non intrat nisi ille qui dat
esse, sicut Deus creator*. Juxta illud Ezechiel. 44.
*Foras hæc clausa erit: non aperietur, & vir non
transibit per eam: quoniam Dominus Deus Israel in-
gressus est per eam*.

Idem docent SS. Patres: Didymus enim lib. 3.
de Spiritu Sancto, *negat mentem ipsam & princi-*

A *pale cordis ingredi Sathanam, aut in sensum ejus,
atque, ut ita dicam, aditum cordis introire: siquidem
hæc potestas solus est Trinitatis. Cui & Paschalius
assentitur ita scribens: Demones corporis latebras
intrare possunt, anima verò interiora adire non pos-
sunt. Sciendum ergo est, quod spiritualium nequitia-
rum dolosa subtilitas, illa membrorum loca suo turbat
incursum, quæ interdum vino nimio, vel febrilitate fatigan-
tur accensu. In anima itaque sensus inimica tentatio
per malitiam scit irrepere, in anima verò recessus per
naturam nescit intrare. Et idèd huiusmodi spiritus im-
mundos, humane mentes, ac pectora, non naturarum
infusione capiunt, sed voluntatum pravitate concipi-
unt. Cujus rei argumentum hoc affert, quòd in-
teriores animæ cogitationes, neque Demones,
neque Angeli per sese cognoscunt, quod variis
Scripturæ testimoniis ostendit, & tandem sic
concludit: Manifestum est quòd penetrare anima-
rum substantias nequeunt, quarum conscientias scire
non possunt. Demum S. Bernardus Serm. 5. in
Cantica hæc scribit: Illud scitote nullum creato-
rum spirituum per se nostris mentibus applicari; ut
videlicet nullo mediante nostri, sive corporis instru-
mento, ita nobis immisceatur & infundatur, quo ejus
participatione docti sive doctiores; vel boni sive melio-
res efficiamur. Nullus Angelorum, nulla animarum,
hoc modo mihi capabilis est, nullius ergo capax. Nec ipsi
Angeli ita se alterutrum capiunt. Sequestretur pro-
inde prærogativa hæc summo ac incircumscrip-
to spiritui, qui solus cum docet Angelum sive hominem, scien-
tiam, instrumentum non querit nostræ corporeæ auris,
sicut nec sibi oris. Per se infunditur; per se innotescit;
purus capitur à puris.*

B *Ratio etiam suffragatur: Si enim Angelus
intra terminos substantiæ vel essentia alterius
Angeli, aut animæ rationalis operaretur, debe-
ret ibi operari aliquid quod esset intra terminos
prædictæ essentia; id autem est, vel ipsa essen-
tia, vel existentia, vel substantia: At nihil ex
illis potest producere: Ergo non potest intra
terminos substantiæ vel essentia alterius Ange-
li aut animæ rationalis operari, nec per conse-
quens illabi in essentiam Angeli vel animæ, nec
ibi esse tanquam in loco, cum non sit in loco, ni-
si per operationem.*

C *Dices: Joan. 13. de Juda proditore dicitur: 97.
Post buccellam introivit in eum Sathanas: At tunc
non intravit in corpus ejus, sed in animam: Ergo
Dæmon menti hominis illabi potest, & in ani-
mam ejus intrare; subindèque in ea tanquam in
loco existeret: unde Gregorius 17. Moral. cap.
18. Dæmon si suggestioni eius primò non resistit, re-
pentè totus ad interiora cordis illabatur.*

Respondet D. Thomas in commentario su-
per hunc locum Joannis: *Dæmonis in hominem in-
gressus dupliciter potest intelligi: Primò quia intrare
potest in corpus hominis, sicut patet in his qui corpora-
liter à Dæmonio vexantur; & sic potest diabolus essen-
tialiter in hominem intrare. Secundo, quòd menti
Dæmon essentialiter illabatur; & sic nullus potest in-
trare in hominem, nisi solus Deus. . . . . Dicitur ta-
men illabi Dæmon menti humane per affectum & esse-
ctum malitiæ, in quantum scilicet homo ab eo seductus,
sequitur eum ad perpetrandum malum. Sed cum su-
prà dixit: Cum diabolus jam misisset in cor, &c.
hic autem dicit, introivit in eum Sathanas, videtur a-
liud esse mittere & intrare. Sed ad hoc dicendum, quòd
hoc non est dictum ad significandum differentiam, sed
augmentum malitiæ. Tunc enim dicitur diabolus in-
mittere aliquid malum in cor hominis, cum homo præ-
bet ei assensum ad malum, tamen cum quadam trepi-
datione*

D *Idem docent SS. Patres: Didymus enim lib. 3.
de Spiritu Sancto, negat mentem ipsam & princi-*

Lib. 2. de
Spiritu
Sancto c. 1

Bibli

Tom. II.

datione, an hoc facere debeat: sed tunc intrat in cor, quando homo totaliter dat se ad sequendum ejus instinctum, & in nullo ei resistit. Intravit ergo in eum Satanus, ut plenius possideret, & ad perpetranda mala traheret in quem prius miserat ut deciperet. Hic ergo illapsus Dæmonis in animam peccatoris, improprius est & metaphoricus; & de illo loquitur Gregorius, dum ait: quod Dæmon in interiora ejus illabitur: verus enim illapsus de quo hic loquimur, & de quo fufius infra dicemus, agendo de illuminatione Angelorum, est intima præsentia, cum præsentia, imperio, & perfecta cognitione ejus qui illabitur, ad eum cui fit illapsus: quomodo nulla creatura, etiam spiritualis, potest in substantiam alterius illabi.

Dist. 13. art. 2.

§. IX.

Alia corollaria notatu digna.

OMnia ferè quæ docet D. Thomas de loco Angelorum, deducuntur ex illo principio quod sæpe repetit & inculcat, nempe Angelum esse in loco, per applicationem suæ virtutis, seu per operationem virtualiter transeuntem. Ex hoc enim

98. Inferitur primò contra Durandum in 1. dist. 37. Angelos non esse ubique: cum enim eorum virtus operativa sit finita & limitata, sicut & eorum natura, certam & limitatam habent suæ activitatis sphaeram, nec possunt eodem momento potentiam operativam omnibus locis applicare. Unde Gregorius, etsi Angelos corpore carere censeat, ut supra ostendimus, loco tamen circumscribi asserit: *In hoc (inquit) est nunc natura angelica, à natura nostræ conditione distincta, quod nos & loco circumscribimur, & cecitatis ignorantia coarctamur. Angelorum verò spiritus, loco quidem circumscripti sunt: sed tamen eorum scientia longè super nos incomparabiliter dilatantur. Et de nòe subdit: Et mittuntur igitur & assistunt, quia per hoc quod circumscripti sunt, excedunt.* Similia habet Theodoretus quæst. 3. in Genesim, ubi ait: *Licet expertem corporum fateamur esse naturam Angelorum, circumscribi tamen asserimus illorum substantiã.* Item Damasc. lib. 2. fidei cap. 3. *Circumscripti sunt (inquit) quoniam cum in celo sunt, non sunt in terra; cum in terra à Deo mittuntur, non manent in celo. Ac deinde: Cum autem intelligentia sint, etiam intelligibilibus in locis sunt, non corporum more circumscripti: non enim ut corpora secundum naturam figurantur, neque triplici dimensione constant; sed eo ipso sunt in loco, quod intelligibilibus presentes sint, & agant ubicumque esse jussi sunt, nec possunt eodem momento simul hic esse, & illic agere.* Unde inter articulos Parisiis damnatos à Guillelmo ejusdem urbis Episcopo, ille ponitur: *Angelus in eodem instanti potest esse in diversis locis, & est ubique, si vult esse ubique.* Quo decreto Durandi potissimum notatur opinio.

Lib. 2. Moralium, 43

Nec huic sententiæ favet Tertullianus in Apologetico cap. 22. ubi de Angelis ait: *Omnis spiritus ales, hoc est Angeli & Dæmones. Igitur momento ubique sunt: totus orbis illis locus unus est.* Hoc enim dixit Tertullianus, non quod existimaret Angelos ubique, seu in toto orbe existere, sed ut summam illorum velocitatem & agilitatem declararet: tam promptè enim & celeriter moventur, ut videantur ubique esse; unde in Scriptura veloces appellantur, & Augustinus asserit, quod omnium avium volatus incredibili celeritate vincunt. Fundamentum autem Durandi ruinofum est; existimat enim Angelos esse

A in loco per potentiam operativam; unde cum illa sit indifferens ad operandum in omni loco, ex hoc inferit Angelos esse ubique. Ad quod facillè respondetur, Angelos esse in loco per potentiam operativam, non nudè sumptam, seu in actu primo consideratam (quo pacto est indifferens ad operandum in quocumque loco) sed per potentiam operativam, ut applicatam ad operandum, & ad actum secundum redactam; sub qua ratione non est indifferens ad operandum ubique, sed alicui certo & determinato loco est applicata & determinata.

Inferitur secundò ex eodem D. Thomæ principio, quod etsi Angelus inextensus sit & indivisibilis, potest tamen esse in loco extenso & divisibili. Ita docet hic art. 2. his verbis: *Quidam imaginationem transcendere non valentes, cogitantur indivisibilitatem Angeli, ad modum indivisibilitatis puncti; & ideo crediderunt quod Angelus non posset esse nisi in loco punctali. Sed manifestè decepti sunt: nam punctum est indivisibile habens situm; sed Angelus est indivisibile extra genus quantitatis & situs extensus: unde non est necesse quod determinetur ei unus locus indivisibilis secundum situm, sed est divisibilis, vel indivisibilis.*

B Probat etiam ratione: Angelus est in loco per applicationem suæ virtutis. Sed illam alicui spatio extenso & divisibili applicare potest: Ergo & in eo tanquam in loco existere. Minor probatur: quia licet potentia operativa Angelus & ejus operatio, sint in se formaliter indivisibiles, sunt tamen virtualiter extensæ & divisibiles, eò quod inferant & causent immediate passionem & effectum divisibilem & extensum in subiecto circa quod operantur.

C Explicatur magis: Hæc est differentia inter indivisibile, quod est tale, ratione limitationis & imperfectionis, five quia non pertinet ad perfectionem divisibilitatis; & inter indivisibile, ratione perfectionis elevatæ supra materiam, & divisibilitatem, quod illud nec formaliter nec virtualiter est divisibile, sed omnino indivisibile; & sic limitatur ad hoc ut non possit etiam virtualiter coextendi rei divisibili, sed habet situm in continuo tanquam terminus, vel tanquam nexus partium illius; istud vero est divisibile virtualiter; quia sicut habet esse elevatum supra materiam & divisibilitatem formalem; ita habet eminenter seu virtualiter perfectionem divisibilitatis; & ex hoc provenit, quod potest virtualiter coextendi rei divisibili. Angelus autem est indivisibilis, non defectu perfectionis ad divisibilitatem requisitæ, sed propter elevationem supra totam naturam materialem & divisibilem: Ergo non limitatur ad hoc ut tantum sit in indivisibili, sed potest virtualiter coextendi loco formaliter divisibili, illique virtutem suam operativam applicare.

E Inferes tertio ex eodem principio contra Gregorium de Valentia hic disp. 4. quæst. 3. punct. 3. Angelum non necessitari aut coarctari ad existendum in toto loco seu spatio suæ virtutis operativæ ad æquato, sed posse in minori se collocare. Ita communiter docent Theologi cum D. Thoma hic art. 2. Verum hi qui sentiunt Angelos esse in loco per suam substantiã, vel per aliquam modum ubicationis, aut unionis cum loco corporeo, difficilè possunt aliquam hujus corollari reddere rationem: quia substantia Angeli intra propriam lineam est invariabilis, semperque habet eandem perfectionem substantiã; ubi autem